



# Draftinge mosse

Arkeologisk utredning steg 1 inför planerad solcellspark inom fastigheten Draftinge 1:13, Ås socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län

**Jörgen Gustafsson**



## **Draftinge mosse**

Arkeologisk utredning steg 1 inför planerad solcellspark inom fastigheten Draftinge 1:13, Ås socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län



Jönköpings läns museums dnr: 2025-228  
Länsstyrelsens dnr: 4478-2025

Rapport, foto och ritningar: Jörgen Gustafsson, Emma Boman  
Rapportgranskning: Anna Ödeén  
Grafisk mall: Anna Stålhammar  
Distribution: Digital pdf

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping  
Tel: 036-30 18 00  
E-post: [info@jkpglm.se](mailto:info@jkpglm.se)  
[www.jonkopingslansmuseum.se](http://www.jonkopingslansmuseum.se)

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.  
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr I2018/00079.

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2026

## Innehåll

Sammanfattning .....	5
Inledning .....	7
Målsättning och metod .....	7
Topografi .....	8
Fornlämnings- och kulturmiljö .....	8
Tidigare undersökningar .....	9
Resultat .....	11
Bakgrund .....	11
Utredningen .....	13
Administrativa uppgifter .....	14
Referenser .....	15
Referenser på webben .....	15
Tryckta källor och litteratur .....	15
Figurförteckning .....	15

## DEN UPDRAGSARKEOLOGISKA PROCESSEN

Uppdragsarkeologin regleras av 2 kap. 10–14§§ i Kulturmiljölagen samt genom allmänna råd och föreskrifter. Arkeologiska uppdrag indelas i flera etapper: arkeologisk utredning, förundersökning och undersökning. Processen syftar i första hand till att bevara fornlämningarna, vilket är grundtanken i kulturmiljölagen.

### Arkeologisk utredning

Arkeologisk utredning brukar göras i två steg. Den första etappen, steg 1 (AU1), innebär att befintlig kunskap i form av arkivmaterial, äldre handlingar och historiska kartor samt litteratur och uppgifter om tidigare undersökningar sammanställs med syfte att se om fornlämningar berörs av arbetsföretaget. Därtill görs en fältinventering i syfte att lokalisera tidigare okända fornlämningar. Steg 2 (AU2) utgör den del som innebär markningrepp i form av sökschakt med grävmaskin och provrutsgrävning. Om det konstateras förekomst av fornlämningar så kan dessa, om de inte kan bevaras, gå vidare till en arkeologisk förundersökning.

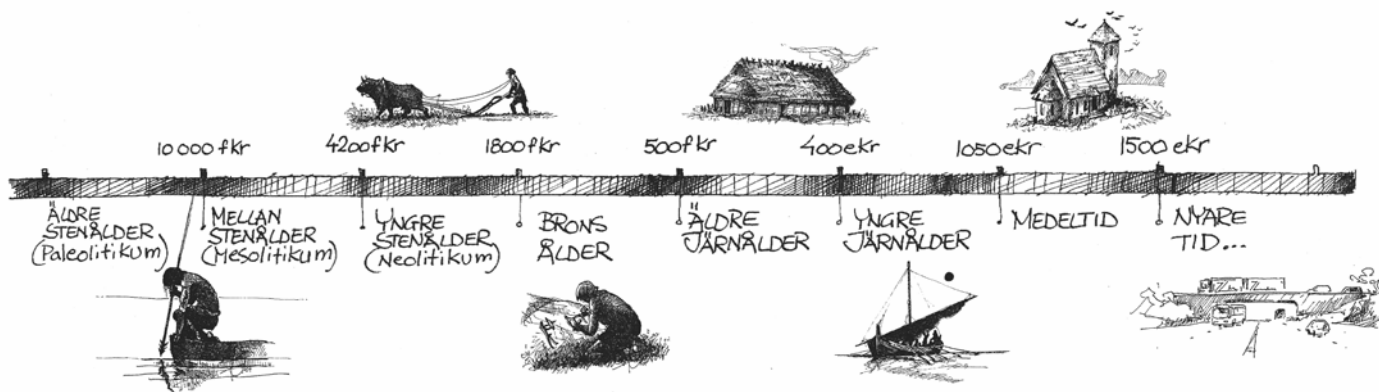
### Arkeologisk förundersökning

En arkeologisk förundersökning (FU) syftar till att fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt att ta till vara fynd. Resultaten ska kunna ligga till grund för länsstyrelsens bedömning av kunskapspotentialen inför kommande beslut om tillstånd till ingrepp i en fornlämning. Förundersökningen ska också ge underlag för företagarens (exploatörens) vidare planering. Om fornlämningen efter förundersökning bedöms vara välbevarad och ha vetenskaplig potential går det vidare till nästa steg i processen - en arkeologisk undersökning.

### Arkeologisk undersökning

En arkeologisk undersökning (UN) utförs med anledning av att en fornlämning behöver tas bort. Syftet med en arkeologisk undersökning är att dokumentera en fornlämning, ta till vara fornynd, rapportera och förmedla resultaten för att skapa kunskap av relevans för myndigheter, forskning och allmänhet. Dokumentationsmaterialet och fynden ska bevaras för framtiden samt tolkas vetenskapligt och infogas i ett kulturhistoriskt sammanhang. Undersökningen innebär att hela eller delar av fornlämningen slutgiltigt tas bort. Efter att fornlämningen tagits bort är marken fri att exploatera ur fornlämningssynpunkt.

Mer information om den uppdragsarkeologiska processen finns på Riksantikvarieämbetets hemsida.



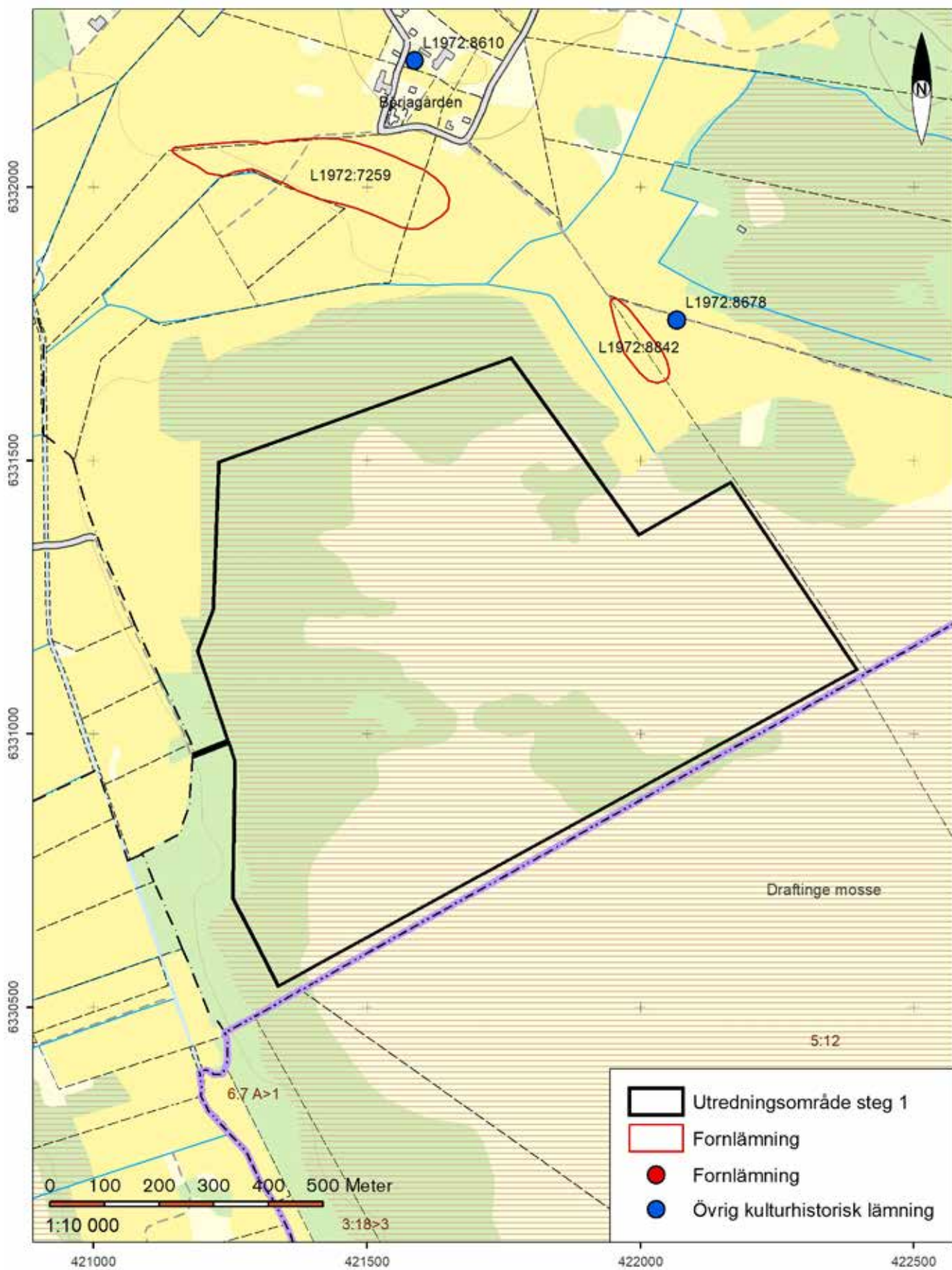
## Sammanfattning

Jönköpings läns museum genomförde under november månad 2025 en arkeologisk utredning steg 1 på Draftinge mosse i samband med planerad solcellspark. Fält- och rapportansvarig var Jörgen Gustafsson. Beställare var EnBW Sverige AB. Utredningsområdet var cirka 80 hektar stort.

Målsättningen var att ta reda på om fornlämning fanns inom utredningsområdet. Då utredningsområdet låg i en mosse gällde det att ta reda på om det fanns markfasta ytor under mossen som låg på en nivå över 146 meter över havet. Vid tiden för stenåldersboplatsen i Draftinge, som ligger drygt 100 meter norr om utredningsområdet, låg Fornbolmen på en nivå av 146 meter över havet. Detta betyder att nivåer strax över 146 var strandnära platser som kunde ha brukats av människor från de intilliggande boplatserna L1972:7259 (Draftingeboplatsen) och L1972:8842.

Vi kunde konstatera att inga prov visade på nivåer som låg över 146. Den högst liggande nivån låg på 145,7 och det lägsta på 143,6, alltså under den forna sjöns yta.

Vi bedömer att det inte är troligt att det finns några stenåldersboplatser, eller lämningar där av, inom utredningsområdet.



Figur 1. Utdrag ur den digitala fastighetskartan, Ekonomiska kartans blad 63E 3c5. Skala 1:10 000.



Figur 2. Emma och Carl på väg ut mot mossens våtare delar.

## Inledning

Jönköpings läns museum genomförde under november månad 2025 en arkeologisk utredning steg 1 på Draftinge mosse i samband med planerad solcellspark. Fält- och rapportansvarig var Jörgen Gustafsson. I fält deltog också Carl Persson, Fornforskaren AB. Beställare var EnBW Sverige AB. Utredningsområdet var cirka 80 hektar stort.

## Målsättning och metod

Målsättningen var att ta reda på om fornlämning fanns inom utredningsområdet. Då utredningsområdet låg i en mosse gällde det att ta reda på om det fanns markfasta ytor under mossen som låg på en nivå över 146 meter över havet. Vid tiden för Draftingeboplatsen, som ligger drygt 100 meter norr om utredningsområdet, låg Fornbolmen på en nivå av 146 meter över havet, vilket betyder att nivåer strax över 146 var strandnära platser som kunde ha brukats av människor från de intilliggande boplatserna L1972:7259 och L1972:8842.

Metoden som användes för att ta reda på detta var att mäta mos-



Figur 3. Mossens djup kontrolleras med hjälp av det specialgjorda verktyget, två stycken två meter långa armeringsjärn som kan skruvas ihop till en fyra meter lång provsticka.

sens djup med ett specialtillverkat redskap. Djupet subtraherades från mossens översta nivå, vilken mättes in med en nätverks RTK. På så sätt fick man fram nivån på fast mark under mossen.

### Topografi

Utredningsområdet låg uteslutande inom mossen. Centralt på mossen växte inga träd men i utkanterna växte framförallt tall men också enstaka björkar. Områdena norr, söder och väster om mossen består av jordbruksmark, men söder ut fortsätter mossen ytterligare cirka 1,5 kilometer. 500 meter norr om utredningsområdet ligger Draftinge by. Jordarten består av ishavssediment, sand och bergrunden består av migmatisk gnejs.

### Fornlämnings- och kulturmiljö

Drygt 250 meter norr om utredningsområdet ligger Draftingeboplatsen (L1972:7259) med fynd av flinta och keramik (Kjellmark 1924). Boplatsen kan sannolikt dateras från mellanmesolitikum till neolitikum. 150 meter väster om ligger ytterligare en stenåldersboplats (L1972:8842).

300 meter väster om Draftingeboplatsen har en ythuggen flin-



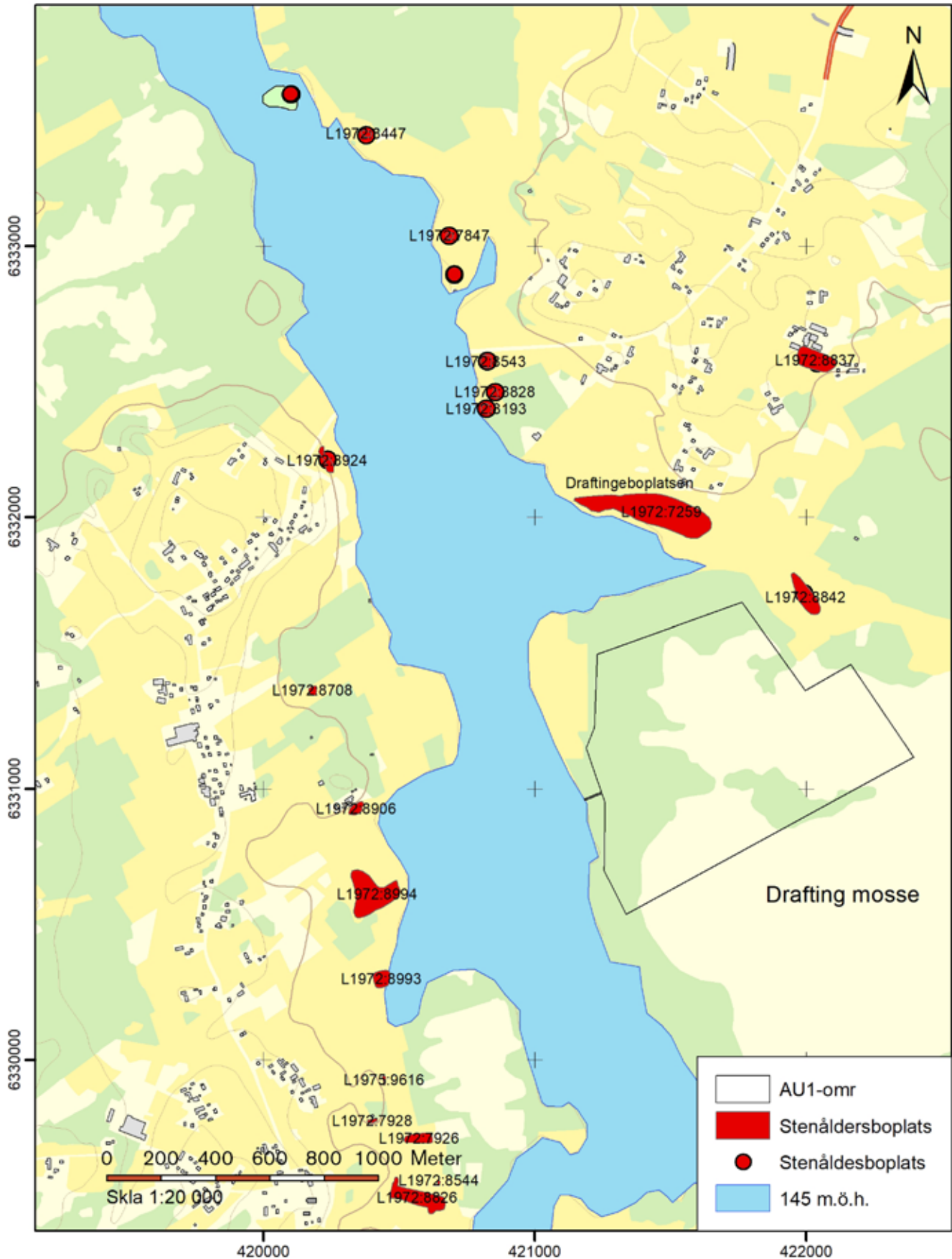
skära påträffats (L1972:8194). Väster, sydväst och norr om utredningsområdet ligger längs med 146-meterskurvan ett stort antal stenåldersboplatser som har varit strandbundna vid Fornbolmens senare fas, efter cirka 5000 år f.Kr. (L1972:8193, L1972:8828, L1972:8543, L1972:7848, L1972:8994, L1972:8906, L1972:8708 med flera, se figur 5).

Cirka 1,5 kilometer norr om ligger tre gravfält med gravar från äldre järnålder till vikingatid (L1972:7562, L1972:7011, L1972:6941).

### Tidigare undersökningar

I närområdet har endast två undersökningar genomförts. 1918 grävdes Draftingeboplatserna av Knut Kjellmark och 2005 genomfördes en utredning på fastigheten Draftinge 5:5. Vid undersökningen av Draftingeboplatserna (L1972:7259) påträffades bland annat mesolitisk flinta samt neolitisk flinta och keramik (Kjellmark 1924). Vid utredningen 2005 undersöktes åkerytor som låg på 150-meterskurvan, men inga fynd påträffades (Gustafsson 2005).

Figur 4. Även om det var blött, kallt och eländigt var humöret på topp.



Figur 5. På kartan ser vi hur sjön bredder ut sig i området väster om Draftinge boplatsen vid en nivå på 145 meter över havet. Även om det är mer sannolikt att nivån var 146 så visar kartan ändå hur boplatserna relaterar till strandlinjen.

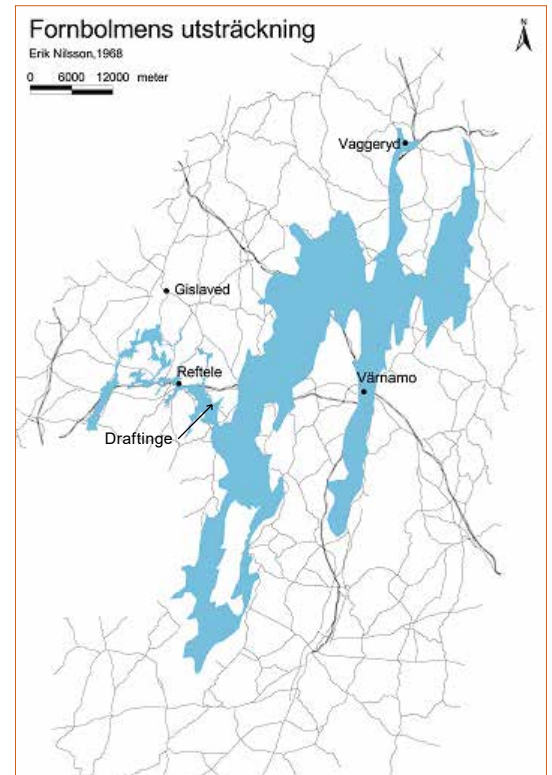
## Resultat

### Bakgrund

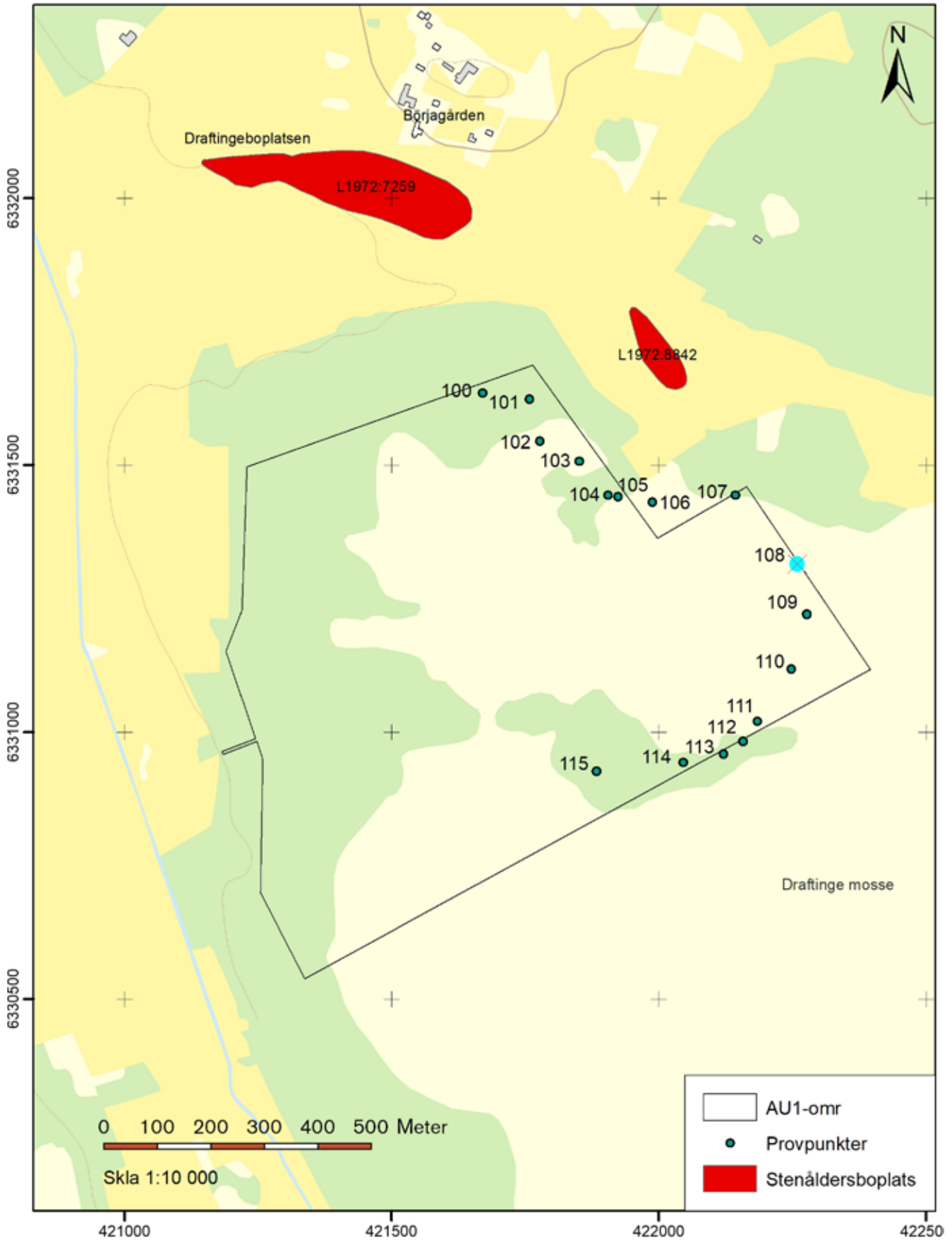
När det gäller stenåldersboplatser i Finnveden har dess placering påverkats av den forntida sjön Fornbolmen. Sjön skapades av smältvatten från den krympande inlandsisen. Isavsmältningen var en gradvis process som pågick för 18 000 till 10 000 år sedan. För cirka 14 000 år sedan var Småland isfritt (Anjar 2013). Isgränsen gick vid den tiden en bit norr om Vätterns södra spets. Smältvattnet hade då skapat sjöar i fördjupningar i det karga landskapet som i princip bara bestod av lera, sand, grus och sten. Efterhand som växtlighet och djur fick fäste i landskapet kom också människan invandrande, ofta söder ifrån längs åar och vattendrag, men också norr ifrån längs Norges isfria kust för att sedan runda det kvarvarande istäcket in i landet (Kjällkvist 2020). De äldsta dateringarna vi har från arkeologiskt undersökta platser i området kring Fornbolmen ligger runt 9000 f.Kr. (Gustafsson 2024), det vill säga för cirka 11 000 år sedan.

När isen hade dragit sig tillbaka och sjön stabiliserat sig låg ytan på en nivå på 150 meter över havet. Då hade sjön sin största utbredning (Figur 6), från nuvarande södra Bolmen i söder med grenar som sträckte sig ända upp till Skillingaryd och Vaggeryd i norr och Reftele i väster (Nilsson 1968). Fornbolmen var också förenad med Vidöstern via en passage där Lagan i dag rinner genom Värnamo. Fornbolmens nivå på 150 meter över havet varade från sjöns tillblivelse till cirka 5000 f.Kr, då utloppet vid dagens Reftele, ut i Nissan förlorade sin funktion (Gustafsson 2024, Persson 2016). Detta kom sig av att landhöjningen var snabbare i de norra delarna av sjön än de södra, vilket fick till följd att sjön tippade mot söder. Efterhand tog tippningen ut sin rätt och sjön bröt igenom i den södra delen av sjön och tog sig ett nytt utlopp. Detta fick till följd att utloppet till Nissan förlorade sin funktion och sjön sänktes. Händelseförloppet var förmodligen dramatiskt och skapade en omedelbar sänkning av sjön. Sannolikt skedde en snabb erosion i det nya utloppet och den nya nivån stabiliserades på cirka 146 meter över havet. Som nämnts tidigare skedde detta cirka 5000 f.Kr.

Draftingeboplatserna och de flesta av de omkringliggande stenåldersboplatserna relaterar till 146-metersnivån (figur 5). Boplatserna låg mot strandlinjen av en vik som sträckte sig norr ut mot där Reftele ligger idag. Höjdnivåerna på dagens kartor stämmer inte riktigt överens med hur det var för 5000 år sedan. Tillväxt på torvmossar och våtmarker har förändrat nivåerna i landskapet. Sannolikt var området som idag är Draftinge mosse öppet vatten och en del av Fornbolmen.



Figur 6. Fornbolmens utbredning vid en nivå på 150 meter över havet (efter Nilsson 1968).



Figur 7. Kartan visar var på mossen provsticken gjordes.

## Utredningen

Draftinge mosse är en högmosse. Högmossar är en typ av torvmark och får sitt vattentillskott på ytan enbart genom nederbörd. De förekommer huvudsakligen i södra och mellersta Sveriges någorlunda humida områden. Utvecklingen hos en igenväxningshögmosse börjar med att en sjö grundas upp av gyttja. På gyttjan utbildas ett starkkärr, som så småningom invaderas av vitmossor och mossen har bildats. Den växer dessutom till sig på höjden och ut över den omgivande fastmarken där tall och björk ofta får fäste (Skogsenklopedin). Utväxt på bredden gör att de forna strandlinjerna ofta ligger en bit ut från mossens kant, vilket gör att strandnära lämningar har begravts av mossens utväxt. Utredningens målsättning var, som tidigare nämnts, att genom provstick och kontroll av mossens djup hitta just dessa platser, eller förhöjningar som stuckit upp över den forna vattenytan.

Mossens översta skikt varierade mellan 146,2 och 148 meter över havet. På framför allt utredningsområdets östra del, där närheten till boplatserna var som störst, placerades 16 provpunkter. Vid provtagningen kontrollerades hur djupt det var till den ursprungliga marknivån, det vill säga den forntida sjöbotten. Målet var att hitta platser eller områden som låg på en nivå över 146 meter över havet. Vi kunde konstatera att inga prov visade på nivåer som låg över 146. Den högst liggande nivån låg på 145,7 och det lägsta på 143,6, alltså under den forna sjöns yta.

Vi bedömer att det inte är troligt att det finns några stenåldersboplatser, eller lämningar där av, inom utredningsområdet.

Punkt nr	Mossens övre nivå, m.ö.h.	Mossens djup	Bottennivå, m.ö.h.
100	146,2	2,5	143,7
101	146,25	2,5	143,75
102	146,65	3	143,65
103	146,65	2	144,65
104	147,1	1,7	145,4
105	147,05	2	145,05
106	147,35	3	144,35
107	147,7	1,8	145,9
116	147,5	2	145,5
108	148	3	145
109	147,5	2	145,5
110	147,9	2,3	145,6
111	147,86	3	144,86
112	147,9	2,3	144,9
113	148	2,3	145,7
114	147,9	3	144,9
115	147,9	4	143,9

Figur 8. Tabell som visar nivåerna för provsticken.

## Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: ..... 4478-2025  
Länsstyrelsens beslutsdatum: ..... 2025-09-15  
Jönköpings läns museums dnr: ..... 2025-228  
Uppdragsgivare: ..... EnBW Sverige AB  
Rapportansvarig: ..... Jörgen Gustafsson  
Rapportgranskning: ..... Anna Ödeén  
Fältansvarig: ..... Jörgen Gustafsson  
Fältpersonal: ..... Emma Boman. Carl Persson  
Fältarbetstid: ..... 2025-11-19  
Län: ..... Jönköpings län  
Kommun: ..... Gislaveds kommun  
Socken: ..... Ås socken  
Fastighetsbeteckning: ..... Draftinge 1:13  
Koordinater: ..... N6331180, E421670  
Koordinatsystem: ..... Sweref 99 TM  
Höjdsystem: ..... RH 2000  
Undersökningsyta: ..... 79,4 hektar

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

## Referenser

### Referenser på webben

*Skogsencyklopedin*

Högmosse (<https://www.skogen.se/glossary/hogmosse/>)

Anjar, Johanna. 2013. A <sup>10</sup>Be-based reconstruction of the last deglaciation in southern Sweden. *Boreas, an international journal of quaternary research*. (<https://www.anjar.nu/forskning-deglaciation.htm>)

### Källor och litteratur

Gustafsson, Jörgen. 2005. *Draftinge 5:5, rutgrävning inför byggnation av gödselbrunn, Ås socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2005:24. Jönköping

Gustafsson, Jörgen. (2024). *Nennesmo - en stenåldersboplats vid Fornbolmens strand. Arkeologisk undersökning av stenåldersboplatsen L1971:4508 (RAÄ-nr 609), fossil åker, L1971:4695 (RAÄ-nr 602) samt boplats från äldre järnålder L2024:2008 inför byggnation av gasledning inom fastigheterna Nennesmo 5:5 och Rem 2:1, Reftele socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2024:10. Jönköping

Kjellmark, Knut. 1924. Stenåldersboplatsen vid Draftinge i Västboås. *Meddelanden från Norra Smålands Fornminnesförening VII*. Jönköping.

Kjällquist, Mathilda. 2020. *Kulturkontakter i Sydskandinavien under mesolitikum. Hantverkstraditioner, råmaterialval och mobilitet för 9000 år sedan, med utgångspunkt från Norge Sunnansund i Blekinge*. Lic.-avh. Uppsala universitet, 2020. Uppsala

Nilsson, Erik. 1968. *Södra Sveriges senkvartära historia: geokronologi, is-sjöar och landhöjning = The late-Quaternary history of Southern Sweden : geochronology, ice-lakes, land-uplift*. Stockholm: A&W. Uppsala.

Persson, Carl. 2016. *Sjön Bolmens förändrade vattennivåer - En arkeologisk diskussion om landskapsutveckling under perioden 5300-2000 f.Kr. Kronoberga, Hallands och Jönköpings län, Småland*. Smålands museum rapport 2016:15. Växjö.

## Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur den digitala fastighetskartan. Ekonomiska kartans blad 63E 3c5. Skala 1:10 000.

Figur 2. Emma och Carl på väg ut mot mossens våtare delar.

Figur 3. Mossens djup kontrolleras med hjälp av det specialgjorda verktyget, två stycken två meter långa armeringsjärn som kan skruvas ihop till en fyra meter lång provsticka.

Figur 4. Även om det var blött, kallt och eländigt var humöret på topp.

Figur 5. På kartan ser vi hur sjön bredde ut sig i området väster om Draftingeboplatsen vid en nivå på 145 meter över havet. Även om det är mer sannolikt att nivån var 146 så visar kartan ändå hur boplatserna relaterar till strandlinjen.

Figur 6. Fornbolmens utbredning vid en nivå på 150 meter över havet (efter Nilsson 1968).

Figur 7. Kartan visar var på mossen provsticken gjordes.

Figur 8. Tabell som visar nivåerna för provsticken.



## Draftinge mosse

Jönköpings läns museum genomförde under november månad 2025 en arkeologisk utredning steg 1 på Draftinge mosse i samband med planerad solcellspark.

Målsättningen var att ta reda på om fornlämning fanns inom utredningsområdet. Då utredningsområdet låg i en mosse gällde det att ta reda på om det fanns markfasta ytor under mossen som låg på en nivå över 146 meter över havet. Vid tiden för stenpldersboplatsen i Draftinge, som ligger drygt 100 meter norr om utredningsområdet, låg Fornbolmen på en nivå av 146 meter över havet, vilket betyder att nivåer strax över 146 var strandnära platser som kunde ha brukats av människor från de intilliggande boplatserna. Vi kunde konstatera att inga prov visade på nivåer som låg över 146. Den högst liggande nivån låg på 145,7 och det lägsta på 143,6, alltså under den forna sjöns yta.

Vi bedömer att det inte är troligt att det finns några stenåldersboplatser, eller lämningar där av, inom utredningsområdet.

